

VESTNIK

NOTICIERO

III

1971

XXII

Žalna proslava v spomin 25 letnice nasilne smrti ustanovitelja Slovenskega domobranstva *generala Leona Rupnika* bo v nedeljo, 5. septembra v Slovenski hiši s sv. mašo zadošnico in žalno prireditvijo.

To žalno proslavo pripravlja in nanjo vabi vse Slovence in Slovenke Zedinjena Slovenija skupaj z Medorganizacijskim svetom in ostalimi slovenskimi organizacijami.

Vsi slovenski protikomunistični borci se bomo te proslave polnoštevilno udeležili in prosili Vsemogočnega za večni pokoj pokoj generala *Leona Rupnika* in za pokoj njegovih zvestih sodelavcev — dr. Lovra Hacina, Narteja Velikonje in dr. — ki so skupaj z njim umrli nasilne smrti pred 25 leti.

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.
Ovitek: arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 1000 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih, ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske naročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986.

VESTNIK-NOTICIERO

1971/III — 30-6-1971

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986

Branko Bojanšek

Prošnje k mučencem prevrata

Oškropi nas, mučencev kri!
Oškropi
in odstopi
nam zmágoslavnih ran zaklad!
Potrdi naše vzore,
načrte za svobodne dni:
glav, src in rok napore!
Porazi moč, oblast laži!
Porazi
in pogazi
zlo, ki ga vzdramil je prevrat
in sklepu volje daj moči,
prestavljajočo gore!
Kot sveti zublji plamenic, —
oj sveti
in oteti
tostranskih bolečin in peg
ste v večnost šli pred nami.
Zdaj nam na poti v raj ste klic
srčnosti, ki nas dramí
in dviga nad oblast krivic, —
oj dviga
ter nas vžiga,
da preko vseh zased, zaprek
sproščeni, z žarom src, zenic
vihramo v boj za vami!

Naš silni boj še ni končan!
Naš silni
in rešilni
boj za svobodo in Boga
ni sklenjen še načrtno,
čeprav ne vre več kri iz ran.
Še zmerom zlo čez vrtno
zelenje in razevet poljan, —
zelenje
in cvetenje
pomladno gre kot val gorjá
in z oblastjó se stavi v bran,
čeprav zadet je smrtno.
Naj vaših del nebeški soj, —
skup: vaših
muk ter naših
načel kot naša moč in vzor
nas v božje polke spaja,
dokler ne bo končan naš boj
z veličjem zmag, sijaja
in vrnjen našim tlom pokoj, —
oj vrnjen,
v njem pa strnjen
naš prosti narod bo v en zbor,
dokler ne bo poražen roj,
ki v blodnji slepo vztraja!

ISKALI SMO RESNICO

V bistvu je življenje neprestano iskanje, iskanje za rešitvijo težkih socialnih problemov, ki premikajo svet, iskanje resnice, iskanje osebnega in splošnega miru. Globoko v srcu ob vsej navezanosti na ta svet želimo doseči kraj, kjer ni več iskanja, temveč samo videnje.

Ta misel mi vselej vstane, ko se v slovenski skupnosti spominjamo žrtev revolucije doma in posebno še tistih tisočev, ki so bili pred šestindvajsetimi leti vrnjeni. Z nami vred so iskali resnico, polno svobodo, iskali rešitve za toliko vprašanj, ki so dušile slovenski narod v tistem času. V veliki zmedi takrat, v nastopu tolikih krivih prerokov, v nasilju, ki si je nadelo masko rešitelja, so gledali v taisto luč, v katero gleda vsak Slovenec, ki veruje v duha.

Niso zgrešili svojega iskanja, prišli so v videnje, ki ga mi nimamo. Njih iskanje je bilo nevidno seme, ki je leglo v duše vseh, ki so obstali pri življenju, tudi v brazde tistih, ki so bili rojeni šele tedaj, ko so bili Iskalci že pomorjeni. Iskreno iskanje, tudi če umorjeno, ima neznansko moč in požene mladike celo tam, kjer bi človek ne pričakoval. Danes poganja celo v mladem rodu doma, ki pozna preteklost le iz knjig.

Iskreno iskanje nikdar ne ločeva, temveč vedno združuje. O, da bi mi v teh težkih časih, v katerih živimo, znali od mrtvih prevzeti to dragocenost — vrednost iskrenega iskanja. Ne iskanja v napuhu, ne iskanja v osebno zadoščenost, niti iskanja v opravičilo. Iskreno iskanje je pobiranje zlatih drobcov vseh tistih vrednot, ki so razsute v vsakem času, v ljudeh in njihovih delih.

Če bomo iskreni iskalci, bomo deležni tudi videnja, ki ga mrtvi Iskalci že imajo. Videnje prinaša mir in ubranost, soskladje misli in načrtov in samo to soskladje je temelj za resnično skupno življenje. Vsaka druga pot je odmiranje in razpadanje.

Ne govorimo o mrtvih iz navade, samo zavoljo tega, da spomin ostane. Kaj bi spomin, če ne more roditi miru, niti ubranosti?

Spomin je lep le tedaj, če je živ. In če je živ, mora roditi.

S PONOSOM SE JIH SPOMINJAMO

Govor g. Emila Cofa, bivšega poveljnika domobranskega udarnega bataljona, na spominski proslavi dne 6. junija 1971 v Buenos Airesu:

Šestindvajset let je že poteklo, odkar smo zapustili domovino. Kakor vsako leto ob tem času, tako smo se zbrali tudi letos, da se spomimo svojih prijateljev in soborcev, ki so v boju proti sovražnemu okupatorju in mednarodnemu ter protinarnodnemu komunizmu žrtvovali najvišje kar svoboden človek ima, svoja življenja.

Pred 30 leti je pet sovražnih sedov — brez vojne napovedi — napadlo našo lepo skupno domovino — Jugoslavijo. Komunisti so tedaj pozivali vojake, naj odvržejo orožje, naj se ne borijo za „zahodne plutostrate“ in naj gredo domov. Toda sami so to orožje zbirali in ga skrivali, ker so se že tedaj pripravljali za revolucijo in prevzem oblasti. V nekaj dnevih so Nemci, Italijani in Madžari zasedli celo Slovenijo.

Ko je pa 22. junija 1941 Nemčija napadla Sovjetsko Zvezo, so isti komunisti, v vsej Jugoslaviji posebno pa še v Sloveniji, nenadoma postali zelo bojevit, veliki nacionalisti in Vseslovani, in začeli pozivati ljudi na upor proti okupatorjem. Pod

krinko osvobodilne fronte „OF“ so hoteli zajeti vse narodne sile in jih izkoristiti kot topovsko hrano za izzivanje sovražnika, da bi tako vezali del njegove vojne sile na naše ozemlje in na ta način olajšali pritisk na sovjetsko vojsko. Tiste, ki nismo nasedli njihovim lažem, in ki nismo pristali na njihovo vodstvo, temveč smo tedaj, v vsej tajnosti, idejno povezani z Dražo Mihajlovičem, pripravljali podzemni vojaški odpor proti okupatorju, ko bi za to prišel pravi čas, so takoj proglasili za narodne izdajalce in belogardiste, ter grozili z vsemi mogočimi represalijami. Spomladi leta 1942 so uspeli z intrigami, da so Italijani odpeljali skoro vse aktivne

častnike in podčastnike, ki so jih našli v svoji okupacijski zoni, v internacijska taborišča, in na ta način preprečili, da bi Vaške straže, ki so nujno morale nastati kot reakcija na njihovo izzivanje sovražnega okupatorja, kar so oni dobro vedeli iz zgodovine sovjetske revolucije, imele strokovno izobražene vodnike. Kljub temu so se le-te pod vodstvom rezervnih častnikov in idealnih studentov uspešno uprle rdečemu terorju in ropanju ter, vsaj deloma, zaščitile ljudstvo pred okupatorjevimi represalijami: požigi celih vasi, internacijami v koncentracijskih taboriščih, streljanji talcev, itd.

Ko so se internirani častniki in podčastniki leta 1943 vrnili domov, na žalost ni bilo enotnega duhovnega, političnega in vojaškega vodstva. Zato so se razšli v različne „legalne in ilegalne“ enote. In tako smo doživeli Grčarice in Turjak, Jelendol in Kočevski Rog. Tedaj je pokojni general Lev Rupnik dosegel, da je bilo ustanovljeno Slovensko Domobranstvo, kjer so se združili bivši vaški stražarji in četniki. Čeprav so morali obleči tujo uniformo in trpeti med seboj tuje zvezne oficirje, so vendar nosili slovenske trebojnice in se borili pod neomadeževano slovensko zastavo. Skoro vsi so bili prepričani v zavezniško zmago in so se imeli za slovenske in jugoslovanske vojake, ki bodo v odločilnem trenutku zamenjali kape in kokarde in skupaj z zahodnimi zavezniki očistili domovino od sovražnega okupatorja, pa tudi od rdečega nasilnika.

Žal smo bili vsi preveč naivni in premalo razgledani glede tega, kaj se je dogajalo na velikih bojiščih in na diplomatskih sestankih. Prepričani smo namreč bili, da nam Churchillov vzklik v britanskem parlamentu marca leta 1941: „Jugoslavija je našla svojo dušo“, garantira, da nam bo vrnjeno tudi telo — svobodna domovina.

Tako smo kljub skupnim komunističnim in okupatorskim spletkam očistili veliki del svoje domovine in — če ne bi bilo Jalte in Teherana, — tudi ne bi bilo Vetrinja in ne Teharij in ne Št. Vida in ne Kočevskega Roga in drugih svetih krajev, kjer spe spanje pravičnega naši prijatelji-mučeniki, ki so jih izdali tisti zavezniki, v katere smo slepo zaupali in za katere smo mnogo tvegali. Rdeči krvniki, pijani zmage, ki je niso dosegli na bojnem polju, temveč so jo dobili v darilo od svojih sovjetskih gospodarjev, so se zverinsko maščevali nad hrabrimi borci, tedaj neoboroženimi in z žico zvezanimi, z nečloveškim trpinčenjem in zasramovanjem in končno s strelom v tilnik.

Danes, ko je čas že zacelil rane, se s ponosom spominjamo vseh teh naših mučnikov, ki so prvi spregledali rdečo nevarnost in se ji moško uprli. Ravno tako se spominjamo vseh naših žena in mož, ki so padli kot talci pod krogliami okupatorja, ali so lačni in pretepeni umirali v koncentracijskih taboriščih in zaporih, ali na tujih bojiščih, kamor jih je nasilno odvedel okupator. Tudi se spominjamo vojnih ujetnikov, ki se po končani vojni niso vrnili v zaslužjeno domovino, v objem svojih dragih, ampak so

se odločili za težko pot v begunstvo, kjer so mnogi že za večno zaspali v tuji zemlji.

Ko danes opazujem razvoj svetovne politike, s skrbjo gledam v bodočnost in se sprašujem, ali bo kmalu, ali bo sploh kdaj vrnjena svoboda našemu narodu, ali ne bo preje ves svet padel v rdečo sužnost.

Toda upanja ne smemo izgubiti. Zaupajmo v božjo pravičnost in dobroto. Prosimo Vsemogočnega naj sprejme žrtve naših bratov, skupaj z milijoni žrtev ostalih svobodo ljubečih narodov, in naj razvetli um duhovnih, političnih in vojaških voditeljev svobodnega sveta, da ne bodo nasledli novim komunističnim spletkam in predali ves svet rdečim krvnikom.

Prosimo pa tudi Boga, naj da nam tisto moč in zaupanje vanj, ki so ga imeli naši pokojni prijatelji, ki so v borbi za ideale MATI — DOMOVINA — BOG dali svoja življenja.

Večna jim slava!

Dr. Tine Debeljak

Kako so nastale junijske spominske proslave pred 25 leti

Koncem julija 1945 sem prišel v Rim iz taborišča v Riccioni. Tam sem prišel v stik z dr. Krekom in drugimi člani Narodnega odbora.

Bilo je sicer to bivanje v večnem mestu nadaljevanje taboriščnega življenja, kajti po zaslugi m. Katarine, uršulinke, ki sem jo poznal iz škofjeloškega samostana, sem dobil opoldansko hrano v Vatikanski begunski menzi, spal sem pa na golih kamnitih tleh vse dokler l 1947 nisem dobil honorar za rokopisno antologijo Žalost zmagoslavja leseno vojaško posteljo, ki so mi jo dali Andersovi poljski vojaki. Toda bil sem sredi izseljenskih in svetovnih dogajanj. Tedaj mi je koncem leta 1945 poveril dr. Krek nalogo, naj napišem koledarček za slovenske izseljence. Tako je nastala prva slovenska knjižica v izgnanstvu: Koledarček slovenskih emigrantov 1946 (114 strani), ki sem jo podpisal s psevdonimom Vid Zemljčič, in je od prve do zadnje strani moje delo razen odlomka šalijevega Speva rodni zemlji in Ehrlichovih Slovenskih litanij, te sem imel s seboj še v Vetrinju in sem jih bral kot večerno molitev v spalnici v vetrinjskem samostanu tisti večer, ko sem zvedel, da so bili prvi domobranci vrnjeni v domovino... Vse risbe je napravila Bara Remec, podpisana s psevdonimom Janez Ogrinec in Blaž Mrljak.

Ko sem pripravljaval dneve, sem prišel na misel, da bi bilo dobro vnesti v koledar en dan, posvečen našim pobitim v dnevih revolucije.

Mislil sem, da bi dan Vernih duš ali Vseh svetih vzeli za naš spo-

minski dan. Tedaj je stopil v sobo g. Andrej Križman, ki je organiziral Družabno pravdo v kleti te hiše. „Kaj meniš, Andrej, kateri dan v letu naj bi posvetil našim žrtvam? Na to mislim zdaj.“ Premlevala sva razne dneve, na kar je on — kot hipoma razsvetljen — dejal: „Veš kaj, v mesecu juniju en dan, ker tedaj je padlo največ naših ljudi.“ Tako sem napisal v koledarček za 1. junij oznako: Spominski dan narodnih mučencev (str. 10). Nato sva govorila o tem, kako bi vendarle to proslavo napravila obvezno za nas vse, kajti midva gotovo nisva poklicana, da take proslave uzakoniva ali ukazujeva, sama objava v Koledarčku pa ne pomeni nič določnega. Sporazumela sva se, da grem jaz k dr. Kreku kot predsedniku Narodnega odbora, da on uzakoni to proslavo.

Omenim pa, da ta spominski dan nisva zamislila kot specifično domobransko proslavo, ampak kot proslavo vseh, ki so padli kakor koli kot nedolžna žrtev komunistične revolucije. Torej vseh, ki so padli, pomorjeni doma v svojih hišah, na polju, na cesti, v prvih vrstah prisilno mobiliziranih, ali v nemški vojski, kamor so bili nasilno pognani, vseh od črne roke pobitih, umrlih v Dachau-u, na Rabu, v taboriščih, v Srbiji ali Šleziji kot razseljenci itd., itd., predvsem pa kot vaške straže v boju ali na Turjaku, kot četniki v Grčaricah ali domobranci v času bojev in kot vrnjenci. Prav zaradi njih, ker so se ti poboji vršili v množicah meseca junija, sva določila ta mesec kot spomin na čas, ko je največ teh komunističnih žrtev padlo v smrt v brezna slovenske zemlje. Proslava je bila tedaj zamišljena kot spomin na „vse narodne mučence“. Danes bi raztegnili ta pojem tudi na vse tiste, ki so padli kot prisiljenci v partizanskih vrstah, da, tudi na vse tiste, ki so bili sicer partizani kot borci za svobodo proti okupatorjem, niso pa vedeli, da se bore za komunizem in so bili torej zapeliani v bratomorni boj. Vse to je ob zamisli tega spominskega dneva bilo v mojem načrtu.

S to mislijo sem stopil k dr. Kreku v ulico Paganini. Ko sem mu razložil misel, jo je z navdušenjem sprejel. In takoj je napisal v imenu Narodnega odbora okrožnico na vsa begunska taborišča, naj že v juniju 1946 pripravijo spominsko prireditev in naj jo ohranjajo vsa leta v bodočnosti. Tako je dr. Krek uzakonil te proslave, katerih zamisel se mi je porodila na božičnih dnevih leta 1945 v Rimu ob pripravljanju Koledarčke slovenskih emigrantov.

Takoj nato sem začel snovati svojo Veliko črno mašo za pobite Slovence. Prve speve je prinesel za prvo junijsko proslavo narodnih mučenicov že taboriščni Svet in dom l. 1946. Pred 25 leti!

Zdi se mi, da je bilo treba to povedati, kajti mnogi so bili, ki so dr. Kreku, zakonitelju teh proslav, očitali podcenjevanje domobranskih žrtev in mu še očitajo.

Toda brez ozira na to, kako je nastala zamisel junijskih proslav naših „narodnih mučenicov“, so te proslave izraz vse slovenske emigracije, ki se redno vsako leto poklanja tem mučenim vrednotam slovenske zgodovine.

vine, nositeljem načrta in borbe za krščansko ureditev svobodne domovine, najplemenitejših idealov tedaj cvetoče mladine s geslom: Mati — Domovina — Bog!

S tem pokažimo, da so to še vedno naši ideali. Komunistični genocid nekomunistov in protikomunistov je v moralni zgodovini samo „poročstvo njih bodoče zmage“, kot je v bron vlti zapis na njihovem spomeniku v Slovenski hiši.

DR. MIHA KREK IN DOMOBRANCI

Pokojni predsednik Narodnega odbora za Slovenijo dr. Miha Krek je dne 27. oktobra 1968 na velikem slavnostnem zborovanju v Buenos Airesu med drugim povedal tudi tole:

Mislím, da je tako v dolgotrajnem emigracijskem čiščenju kot v mednarodnem razvoju vedno bolj jasna resnica, da so imeli najbolj prav tisti, ki so pri vsem svojem ravnanju in nehanju smatrali komunizem za najhujšo nadlogo in največjo narodno nesrečo, in so proti njemu združevali vse svoje napore in boje. Danes je jasno tudi vsem tistim, ki so nekđaj o slovenskem domobranstvu drugače mislili, da je bila tedaj v glavnem med ocenami škodljivosti raznih sovražnikov slovenskega naroda med vojno, pravilna tista, ki je postavila komunizem kot največje zlo na prvo mesto. Fašizem in nacizem nista bila manjša, zlasti nacizem v nobenem oziru ne, toda oba sta prešla, s komunizmom pa ima vse človeštvo vedno večje težave največ prav zaradi zgodovinsko nesrečne zveze med boljševiško velesilo in državami demokracije, ki jo je ustvaril pokojni Winston Churchill.

V tem torej, da so naši fantje domobranci in v drugih protikomunističnih formacijah služili koristim demokratičnih ljudi, v pravi fronti branili svobodo, in jim je ves narod dolžan trajno hvaležnost in najvišje spoštovanje njihovih žrtev, smo vsi demokratični Slovenci enih misli in ni med nami nikake razlike. Že dosedanja zgodovina je dala temu stališču prav in ga potrdila, in tudi bodočnost obsodbe komunizma ne more več spremeniti. Neizpodbitno stoji, da sta komunistični sistem in njegova diktatura zlo in nesreča povsod, v vseh deželah in pri vseh narodih, kjerkoli sta se uveljavila. Kdorkoli se je boril proti komunizmu, je torej delal dobro in prav. Naše stališče in mnenje glede tega vprašanja nikdar ni bilo drugačno, dandanes pa je v tem soglasen ves nekomunistični svet.

Veter šepeče

Veter šepeče uspavanko
kakor one noči,
ko ste vsi trudni, razdejani
legali v zemlje objem.

Veter šepeče pritajeno
zgodbo o onih turobnih nočeh,
ko navček molčal je
in mesto njega so strojnice
s svojim odurnim krohotom
poiagale vaša telesa v prepade.

Veter šepeče pobožno
molitev nad vašo gomilo;
ni bilo svečenika takrat,
le brat je nad vami rohnel
in bruhal je psovke in kletev,
ko je podiral vas, hraste.

Veter šepeče polglasno,
odganja vam čredo oblakov,
da zvezdic žarečih bi soj
vam svetil vse dolge noči;
takrat, tiste dni vam ni svečka brlela,
le žarometi in zvezde so vam svetile.

Veter šepeče turobno
in poje vam žalostinke
družno z materjo, sinom,
izvoljenko, ženo, očetom,
ki tistikrat bogve kje
in danes še soize rosijo.

Veter šepeče skrivnostno
odo mučencev slovenskih,
ki Jagnjeta spremljajo
z vejami palme.

Med cesarjevimi in med božjimi

V Ribičevih sandalih, ki jih je tako mojstrsko umeril Morris West, je tudi tale razgovor med papežem Cirilom in patrom Téliémondom:

„...Velikokrat sem že pomislil na tisti prizor v evangeliju, ko je Kristus dvignil kovanec in pribil: „Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega.“ Kateremu cesarju? Ste že kdaj pomislili na to? (sprašuje p. Téliémond papeža Cirila, op. pisca) ...Zločincu, prešuštniku, pederastu? Kristus ni prepovedal razgovorov s takim človekom. Nasprotno, povedal je to kot neko dolžnost.“

— — — — —

Res je, da

niso bili vsi cesarji taki računarji kot Konstantin Veliki, ki je na smrtni postelji prejel zakrament sv. krsta, da bi še gorek odšel v nebesa, niso vsi cesarji prosili odpuščanja kakor prezeblji Henrik IV v Canossi, niso vsi cesarji izsilili razporek, da so se lahko vnovič poročili, niso vsi papeži umrli s tako čudovito lepimi besedami na ustnicah kakor Gregor VII., niso vsi papeži tako odločno nastopili kakor Pij III., ki je poglavarje držav, ki so delovali proti veri, izobčil.

Res pa je,

da sta leta 1919 izmenjala telegrame takratni drž. tajnik Sv. Stolice kardinal Gasparri in takrani zun. min. nastajajoče Sovjetske zveze Čičerin, da so bili ti stiki obnovljeni leta 1922 s kardinalom Pizzardom, da je v letih 1922-1924 delovala v Sovjetski uniji papeška misija za pomoč z dovoljenjem komunističnih oblast, da sta se leta 1924 mirno razgovarjala takratni sov. zun. minister Litvinov (čigar vnuk sedaj plačuje svoje svobodnjaško prepričanje) in takratni nuncij v Berlinu msgr. Pacelli, da je leta 1926 msgr. D'Herbigny obiskal Rusijo in tam posvetil več škofov, da je v letih 1961-62-63 Janez XXIII. izmenjal vrsto telegramov s takratnim šefom sovjetske vlade Hruščevom, pa tudi sprejel njegovega zeta Adžubeja, da je Pavel VI. trikrat imel obširne razgovore z Gromikom leta 1965 v New Yorku, 1966 in 1970 v Rimu, da je 1967 Podgorni obiskal Vatikan, da je 1971 obiskal Vatikansko državo Josip Broz alias Tito alias Walter.

— — — — —

Pa pojdimo zdaj na slovenska tla! Bila so leta, ko smo izgubljali slovenske škofe na Koroškem in Primorskem, ker je tako zahteval močnejši narod kot mi. Bila so leta, ko so škofa Gregorija Rožmana skorajda čez

prag vrgli, ko je prosil za slovenske rojake na Goriškem. Bila so leta, ko je nadškof Jeglič vrnil odlikovanje.,. Bila so leta, ko so dr. Korošcu grozili z izobčenjem... Bila so leta in še bodo, bo pa tudi tisto, kar je močnejše, kot vse drugo: **slovenska vera!** Ste že kdaj pomislili na to (da vas vprašam z besedami Morris Westa) kakšna neizmerna moč je morala biti v besedi Cirila in Metoda pa njunih učencev, da smo do danes vzdržali? Tisoč sto let in še nekaj, pa zdaj ne bomo nekaj let, morda desetletje?

Bratje, vzdržimo! Kaže, da naša Velika noč še ni nastopila.

— — — — —

(Sicer pa: v družini živiš. Večji ali manjši. Z vsemi še nekam gre, z enim se pa ne moreš. Ne tako, ne tako. Pa se tistemu „enemu“, na vsem lepem približa konec. Ali ga ne boš šel obiskat, pogledat, pozdravit brez slabe misli v sebi? In boš pozdravil „njegove“. Jaz bi jih.

Tudi Pavel VI. je po svoje hotel nekaj takega narediti. Če mu ni v vsem uspelo, je bila slaba režija. Morda je pa le premaknil koga — tega ali onega, ki so se mu zamajale korenine, ko je čul takšno izdajstvo „maršala“. Upajmo, da se je mnogim zamajalo.

Upajmo, boste dejali. Da, upajmo. Vero imamo, upanje dodajmo, ljubezen do bratov bomo lahko pokazali šele tedaj, ko bo domovina spet svobodna. Danes nam tega niti ne puste. Res je. A ljubezen nima meja. Zato tudi naša sega preko vseh ovir, vseh partijskih struktur, vseh političnih mahinacij: **kar ostaja, je brezpogojna povezanost slovenskega naroda, doma in v zdomstvu. V tej je moč. In tej pripadamo tudi mi, pa še naša mladina, rojena v svobodnem svetu.**

— — — — —

Komer koli kjer koli bo bral gornje vrste z veseljem povem: letošnja spominska proslava vseh narodnih žrtev v Buenos Airesu je bila živ dokaz navzočnosti naše mladine: tiste, ki je skupaj s starejšimi izvedla program, tiste, ki je šepetaje ponavljala Balantičeve verze, tiste, ki je ob prelepih podobah naše Slovenije prav tako globoko dihala kot mi, ki jo poznamo.

In s to mladino za nami, bratje, me ni strah nobenih še tako visokih obiskov kjer koli po svetu. Ni je višine, ki je globine slovenske duše ne bi mogle spodnesti.

In še nekaj: verjemite, da smo z mladino, ki zna takó organizirati spominsko proslavo, z mladino, ki napolni slovensko šolo dopoldne ali popoldne ob sobotah, dosegli prvo veliko zmago prve ideološke, pa tudi politične emigracije slovenskega naroda.

Naj pride kdor koli od koder koli: na koncu poti nas čaka svobodna Slovenija!

Pavle Rant

Kako se Armenci spominjajo svojega naroda

1

Zadnja leta me zanimajo Armenci največ zaradi sorodne zgodovine z nami Slovenci, še bolj zaradi sorodne sodobnosti, predvsem pa zaradi iskanja primerjav z našim kočevskim pokolom.

Je to indoevropski narod, ki je ob obali Črnega morja pa skoraj do Perzijskega zaliva že 2.500 let, kajti naselil se je tu že v VI. stoletju pred Kristusom.

Tu so ustanovili veliko državo že v drugem stoletju pred Kristusom in Tigrane Veliki je razširil meje te države do Rimljanov, s katerimi je bil „prijatelj“, pa je končno postal njih vazal. Toda tudi potem je ostala Armenija avtonomna država še stoletja, ter je pod Terdatom III. (250—330) postala prva država na svetu, ki je priznala krščanstvo kot državno vero (287), še pred sodobnikom rimskim Konstantinom I. (313). Leta 405 so imeli že svoj črkopis in kmalu nato celo Biblijo v armenščini. Toda novi navali so uničili to državo, ko so ji zavladali Arabci, Mongoli, Perzijci...

V X. stoletju so ustanovili armenski begunci majhno državo v Ciliciji ob obali Egejskega morja, ki se je ohranila še do križarskih vojsk, dokler tudi ta ni l. 1393 pripadla turškemu gospodstvu. Tako so Armencem v zadnjih stoletjih gospodovali Turki in Perzijci, katere so pa v XIX. stoletju zamenjali Rusi. Pred prvo svetovno vojno so bili Armenci razdeljeni med Turke in Ruse. Pod Turčijo je bilo leta 1914 nekaj čez dva milijona Armencev. Pod carsko Rusijo milijon in pol. Na vsem svetu pa jih je nekaj čez 4 milijone.

Vseokrog in krog teh Armencev so živeli muslimanski narodi. Na zahod in jug, pa tudi na sever onstran ruske Armenije. V sami carski Rusiji je bilo po statistiki iz l. 1897 turško-tatarskih rodov 23 milijonov. In panislamsko gibanje koncem XIX. in začetkom XX. stol. je hotelo zediniti vse te turško-turanske narode v eno gibanje: „Z enim jezikom, eno mislijo in eno akcijo. Ena muslimanska država od Istambula (Carigrada) do Samarcande in od Kazana do rekijskega Azerbaidžana,“ je bila državniška ideja sultana Abdul Hamida „Velikega morivca“. Ta je najprej uničil Armence v Ciliciji (ob Egejskem morju), ko je v l. 1894 pomoril nad 300.000 kristjanov. V Trebizondi so zažgali katedralo, v katero se je natrvalo 3000 Armencev in so v njej vsi živi zgoreli. „Najbolj divji zločin svetovne zgodovine,“ je zapisal tedanji britanski konzul. „Mladoturki“, ki so nasledili „rdečega sultana“, so bili še hujši nacionalisti. Med njimi je bil tudi Kemal paša, poznejši Ataturk.

Vodja Mladoturkov — panislamskih nacionalistov — Nazim bej je govoril na tajnem sestanku njihove stranke 10. oktobra 1911 v Solunu:

„Nujno potrebno je likvidirati vse Armence v naši državi. Da se izvrši ta sklep, je treba delati brez vsake vesti, brez čustev, ne se ozirati na humanitarnost ne na težave, kajti ta zadeva ni stvar sentimentalnosti ne človekoljubja, ampak svar politike, ki je intimno povezana z dobrobitjem in bodočnostjo Turčije.“ Zatem je predlagal: 1) končati za vselej „armensko vprašanje“. 2) Na ta način se turška vlada reši intervencije tujcev v svojih notranjih zadevah. 3) Država se na ta način reši Armencev in prostrana dežela se odpre Turkom. 4) Armensko bogastvo preide v turške roke. 5) Na ta način bo vsa Anatolija naseljena po Turkih in 6) odstranjena bo najvažnejša zapreka za doseg panturanskega (panislamskega) ideala. Ta pa je: združiti vse muslimane od „21 poldnevnika v Macedoniji do 160 poldnevnikov v Sibiriji.“

To je bilo l. 1911. Avgusta l. 1914 so turški nacionalisti, ko se je začela prva svetovna vojna stopili v zaveznitvo z Nemci s pogojem, da se ti ne bodo mešali v njihove notranje zadeve, v njihov poboj Armencev. Nato se je 9. marca 1915 notranji minister Talaat paša odločil za pomor Armencev in izdal odredbo:

„Vse pravice Armencev živeti in delati na turški zemlji so popolnoma odpravljene. Z ozirom na to sprejema turška vlada popolno odgovornost za vse in odloča, da ne sme biti nobenih izjem, vključno novorojenčke... Treba je vse izseliti, vključno žene, otroke in tudi fizično nesposobne. Ne dopuščajte turškim ljudem, da jih branijo, kajti ti ljudje zaradi nevednosti dajejo prednost materialnim vrednotam pred patriotičnim čustvom, in ne znajo ceniti velike vladne politike, ki trdno vztraja v svojem namenu. Namesto indirektnih metod uničevanja, kot so v navadi v drugih deželah, je treba vzeti direktno metodo in sicer brezobzirno. Zato, lotite se dela z navdušenjem! Glavna navodila je razposlala glavna vojna komanda in nihče se nima vtikati oviralno v zadevo izseljevanja...“

7. aprila 1915 leta je bila nova tajna seja, ki jo je vodil isti vodja Mladoturkov, na kateri je rekel:

„Zdaj je treba delati. Armenci so kot rakovo obolenje, zavratna bolezen, ki je na zunaj videti kot nepomemben mozolj, toda za katerega je potreben kirurški nož, da se izreže, sicer ubije pacienta. Jaz sem večkrat poudarjal: Armence je treba iztrebiti do korenin! Ponavljam: če čistka ne bo generalna, bo škoda večja. Ne smemo pustiti niti enega Armenca živega! Vsi elementi razen turškega, morajo biti uničeni! Moja vera je Turan! (t. p. panislamska ideja) Revolucija ne pozna usmiljenja!“

Na tem sestanku je npr. tudi zastopnik islamskega klera hodža Hasan Fehmi govoril v podobnem smislu: „Iztrebiti Armence, je religiozna dolžnost! Kadar je družba kolektivno v nevarnosti, mora biti žrtvovan posameznik. Ukazali bomo našim vernikom, da iztrebijo žene, otroke, starčke,

bolnike in invalide na en sam mah. Naši verniki bodo to storili, vzeli bodo njihova posestva in njihove hčere znasilili. Ne menite li, da je to najboljši postopek.“

Nato je 15. aprila 1915 izšel ukaz:

„V imenu Boga! V mirovni konferenci bi v primeru našega poraza novo vstalo „armensko vprašanje“, ki je v zadnjem času dobilo mednarodni razglas. Da pa prehitimo tako „armensko vprašanje“, je treba izkoristiti sedanje vojno stanje. Zato se je turška vlada odločila iztrebiti ta tuji element in ga pognati v arabsko puščavo v skladu s tajnimi navodili. Vlada poziva vse Turke, da sodelujejo v patriotičnem delu Mladoturkov, ki se bo začelo izvajati dne 24. aprila ob svitu v soglasju s tajnim načrtom. Kdor od funkcionarjev ali policije se bo zoperstavil tej sveti dolžnosti, ali bo skušal braniti Armence, bo smatran kot sovražnik domovine in islama ter bo kaznovan, kakor zasluži.“

24. aprila 1915 se je začel turški uradni pokol Armencev, ki je dosegel višek v juniju in divjal do konca leta.

Mislím, da se v mesecu juniju, ko se tudi Slovenci spominjamo pokola naše protikomunistične vojske, in vseh načrtnih uradnih iztrebljenj slovenskega naroda od strani Hitlerjevih Nemcev in Mussolinijevih fašistov, spomnimo tudi tega prvega znanstveno in vojaško organiziranega genocida tega XX. stoletja.

2

Pokol Armencev je vodila turška država oficíelno, in navodila, kako naj se organizirano izvrši genocíd, je izdajal notranji minister Taalat. Nekaj teh navodil in telegramov priobčujemo, da se že z njih vidi načela iztrebljenja naroda.

Tedanji uradnik angleške državne časnikarske agencije mladi, pozneje slavni zgodovinar Arnold Tonybec, je leta 1916 napisal dokumentarno knjigo o tem pomoru, ki je kmalu nato izšla v španskem prevodu (v Barceloni) in mi je služila za vir: „Las atrocidades en Armenia, el exterminio de una nación“ (str. 201). Poleg tega vira sem se oziral na celotni zgodovinski in aktualni problem „armenskega vprašanja“ — „Armenia y la causa armenia“, ki jo je spisal v francoščini H. Thorossian in je izšla v kasteljanščini v Buenos Airesu ob 50-letnici genocida 1963 (str. 145). Roman Franza Werfla „Die Vierzíg Tage des Mussa Dagh“ iz l. 1933 je svetovno poznan in opisuje samo en sektor armenskega odpora proti moritvam. Časnikarsko pa dobro informira o teh dogodkih list Armenia (v kasteljanščini) v številkah aprila 1971, neposredno pred in po letošnih komemoracijah v Buenos Airesu. Naj ta članek velja za dopolnitev in zaključek članka Armensko vprašanje pred Združenimi narodi, ki je izšel v 1. številki Vestnika 1971 (11—14).

5. septembra 1915: „Vam priporočam, podvreči tudi ženske in otroke predpisom, kakor sem jih dal za postopanje z moškimi. Določite za te funkcije ljudi popolnega zaupanja.“ 9. septembra 1915: „Ne smejo ostati niti dojenči v zibelkah!...“ 28. septembra 1915: „Slišim, da se poročajo ljudje in celo funkcionarji z Armenkami. To strogo prepovedujem. Priporočam, da v takem primeru ločite ženo od moža in jo pošljete v puščavo...“ 18. novembra 1915: „Potrebno je, da so tujci prepričani, da je pošiljanje teh ljudi v puščavo samo izprememba mesta bivanja. Zato znane metode za sedaj ni treba uporabljati tu, temveč šele na primernem kraju.“ Telegram št. 809: „Dogaja se, da tujci najdejo trupla in jih slikajo. Zato morate trupla takoj pokopati.“ Nato zopet telegram št. 844: „Edina skrb je, ne puščati trupel ob poteh... Ne skrbite za sredstva transportov: deportiranci lahko gredo peš... Spisek umrljivosti me ne zadovoljava. Ne poslušajte pritožb ne tožb. Instrukcije je vam poslala prefektura.“ 16. januarja 1916: „Na poti je zdaj 40—50.000 večinoma žena in otrok. Vsi ti reveži bodo strogo kaznovani. Zato jih pošljite v puščavo peš...“ Telegram 840: „Žene in otroke pošljite v puščavo... Ohranite pri življenju le takšne sirote, ki ne morejo pomniti dogajanja. Vse druge pa poženite med karavane...“

To je samo nekaj odlomkov notranjega ministra, po katerih so državni uradniki načrtno in pod disciplino morali moriti armenski narod. Deloma s pokoli, predvsem moške, deloma s pošiljanjem v puščavo v „pohodih smrti“, kjer jih čakata glad in pogin... To je bilo masakriranje, premišljeno do podrobnosti drugačno kakor dvajset let prej pokoli „Rdečega sultana“, ki je ščuval na Armence ulično drhal, da je spontano pobila do pol milijona ljudi.

To so metode tatarsko-turanskih vzhodnih narodov, ki so jih Mongoli pustili tudi v ruski zgodovini v obliki carske avtokracije in njih krutosti (car Peter Veliki je lastnoročno streljal svoje uporne strelce — dvorno stražo) in Lenin in Stalin nista brez te tradicije iz mongolskih časov. To je turanska državniška tradicija, o kateri je lepo knjigo napisal prof. B. Halajczuk, direktor ukrajinsko-slovenske humanistične fakultete v Bs. Airesu.

H. Thorossian podaja v svoji knjigi na str. 65 zemljevid s kraji, kjer so se izrševale te krutosti; natančno z datumi beleži deportacije in masovne pokole Armencev. Moške so poslali na prisilno graditev cest, ko so jih dogradili, so jih pobili.

Poudarja pa tudi odpor Armencev, ki so se skušali upreti deportacijam in pobojem ter so bežali v gore; toda večinoma so morali podleči turški vojski in so bili potem do kraja poklani. Posebej pa pomeni odpor štiri tisočev Armencev na gori Mussa Dagh, kjer so se vzdržali v bojih več mesecev, dokler jim ni uspelo rešiti se na francoske ladje v Sredozemlje. Boj teh herojskih čet je danes svetovno znan zaradi velepomembne (ogromne tudi po obsegu) knjige avstrijskega pisatelja F. Werfla, pisca povesti o lurški Bernardki, z naslovom „Štirideset dni Mussa-Dagha“. Knjiga se dobi tudi v španskem prevodu „Los cuarenta días de Mussa Dagh“ in bi dobro

lahko služila za zgled bodočim slovenskim opisovavcem domobranskih obramb naših dni...

Na ta način so Turki poklali in v smrt pognali nad en milijon in pol Armencev med prvo svetovno vojno, ko so računali, da se z vojno zaposleni svet ne bo utegnil pečati z „armenskim vprašanjem“. Sicer pa je bilo turško geslo o tem problemu kratko: „Pobijmo Armence, pa ne bo več armenskega vprašanja!“

Da je ta številka (ki jo nekateri postavljajo še više), verjetna in celo resnična, se vidi iz turške statistike prebivalstva iz l. 1921, ko je od dveh milijonov Armencev v Turčiji leta 1914, ostalo sedaj le še 281.000; leta 1926 pa celo samo še 124.000 Armencev.

3

Zarad takih žrtev so zahodni zavezniki prve svetovne vojne Armencem ne samo obljubili, temveč tudi že dali in določili meje novi svobodni armenski državi, ki jih je določil Wilson sam in jih je priznala tudi Turčija v miru v Sevres 10. avgusta 1920. Toda ti zavezniki niso imeli moči, da bi jo tudi poklicali v življenje, kajti turški Kemal paša in sovjetski Lenin sta si ozemlje razdelila spet v turško in sovjetsko plat. Razumljivo je, da so zato argentinski Armenci pred leti ostro protestirali proti temu, da je tukajšnja poštna uprava izdala znamke v proslavo Ataturka, ter je uspela, da so jih takoj vzeli iz prometa. V Sovjetski zvezi pa imajo Armenci svojo satelitsko Sovjetsko socialistično republiko, v velikosti okrog 30.000 km² in z dva milijona prebivalcev, kar ustreza nekako današnji Sloveniji. Ves drugi del naroda pa živi kot velika manjšina v Turčiji (nekoč cvetoča armenska mesta imajo še komaj par Armencev) ter v svetu kot begunci in imigranti. Po vseh državah so armenske skupine, ki so zelo upoštevane. Teh je nekako 1 milijon in pol (v Argentini 50.000). Če vzamemo še Armence, ki živijo širom Sovjetske zveze en milijon (po Thorossianu) je danes vseh Armencev okrog 4 milijone, torej nekako prav toliko kot leta 1914 pred pokolom (4.470.000). To se pravi: v šestinpetdesetih letih nobenega narodnega prirastka — nasprotno: armenski statističarji računajo s demografskim primanjkljajem 6 milijonov Armencev! In še izguba zgodovinskega prostora! To je rana, posledica genocida, ki je še danes Armenci ne pozabljajo.

Lani in letos sem se udeležil njih spominskih proslav. 24. aprila so vsi tukajšnji Armenci zaprli trgovine v znamenje žalosti nad genocidom leta 1915. In bile so zadušne spominske maše v armenskih in katoliških cerkvah, v katedrali, poklonili so vence pred spomenik San Martina v zahvalo za rešitev iz pokola l. 1915, kajti večina tukajšnjih Armencev je rešencev iz tega genocida. Govornik mladine je poudarjal, kako je ta genocid ostal zamolčan, kako nekoznovan in kako mu pravica še ni dala zadoščanja. Govoril je o armenski narodnosti, toda o Argentini le kot drugi domovini, kjer so se rodili, živeli in se razvijajo in kateri se dajejo „v brez-

pogojno službo“. „Argentina — hvala! Naj živi Armenija in večna slava milijonu in pol mučenikom!“

Po teh govorih in po kulturnih točkah lepega programa, je nadškof Papkén Abadian intoniral Oče naš, ki ga je potem pela vsa dvorana.

Tako se leto za letom, že 56 let proslavlja spomin na pobite rojake v upanju in nenehni težnji za tem, da se nekoč armensko vprašanje vključi v svetovno debato, da se reši končno že „armensko vprašanje“.

In zopet je bila naša sosednja država republika Urugvaj, ki je letos na ta dan sklenila v parlamentu, da se pridružuje armenskemu spominskemu dnevu in se obvezuje, da bo ona skušala na prihodnji skupščini Zveze narodov sprožiti pred vsem svetom tudi armenski genocid iz leta 1915.

4

Ali se danes kdo resno spominja, da je prav takšna usoda grozila tudi Slovincem?

Tak genocid slovenskega naroda je oznanjal Hitler, ko je dal jasna navodila v Mariboru: „Napravite mi to deželo spet nemško!“ in je začel razvažati slovenski živelj na Hrvaško, v Srbijo in v Šlezijo, iskal pa tudi že prostor v ukrajinskih stepah za preselitev vsega slovenskega naroda? In Dachau, in krematoriji?...

Tak genocid je pripravljala Mussolini, ko je rohnel l. 1942 v Gorici, da je konec njegovega Cezarskega plemenitega srca, in da se bo tudi poslužil Cezarjeve stroge, a pravične kazni, ko je po treh brezuspešnih opominih nekemu rodu dal pobiti vse njegove moške pripadnike...

Tak genocid je imel v mislih tajnik fašistične stranke Vidussoni, ko je 5. januarja 1942 stopil pred ministra Ciana s predlogom, kakor ga opisuje Ciano sam (Diario): „Potem, ko je govoril o malenkostnih stvareh, napravi nekaj političnih aluzij, na kar izrazi predlog glede Slovincem. Hoče pobiti vse. Jaz mu vljudno pripomnim, da jih je en milijon. ‘N^o važno’ mi odgovori odločno: ‘Moramo storiti kakor ascari (Turki) in vse iztreti!’“

In tak genocid so pripravili partizani, komunisti, trideset let po armenskem genocidu, prav v istih mesecih l. 1945, ko so pognali naše vojake po zgledu turške puščave, v kočevske goščave in brezna smrti, ali so jih pognali v „smrtnih pohodih“ peš čez cestno kamenje, da so mrtvi padali ob poti kot Armenci nekoč...

Tak genocid so imeli v načrtu tisti, ki so pripravljali pomor 20.000 Ljubljancev in katerim je bilo vseeno, če večina naroda pomre, samo da bodo tisti, ki ostanejo, komunisti.

Odkod ta mongolsko, tatarsko-turanska kruta poteza v naši zgodovini? Prinesel jo je v našo psiho — azijski komunizem.

In ta je rodil fašizem in narodni socializem...
Apokaliptične zveri.

Poljski publicist Bogdan Gebarski je napisal zanimiv stavek:

„Kakor se XIX. vek ne začneja 1. januarja 1800, temveč le 1812 z zmago pri Waterloo nad Napoleonom, tako se XX. vek ne začneja 1. 1900 ampak z 1915 z genocidom Armencev. S tem se začneja XX. vek, ki je vek pomorov celih ljudstev, narodov...“ Odslej se s pokoli rešujejo politična vprašanja. Tako „armensko vprašanje“, „poljsko vprašanje“, „hrvaško in srbsko vprašanje“, „vprašanje krimskih Tatarov ali povolžanskih Nemcev...“, „ukrajinskih kmetov“. Sem spadajo imena: Biafra... Paquistán... Koreja... Vietnam... Katyn... Pliberk... in Kočevje...

In v tako XX. stoletje smo padli tudi Slovenci.

Slovenci smo doživeli genocid s komunističnim pomorom ene skupine, kajti mednarodni dogovor o genocidu l. 1948 jasno definira: „genocid pomeni katerokoli dejanje, napravljeno z namenom, da se uniči v celoti ali deloma kakšna narodnostna, etnična, plemenska ali verska skupnost, kakor na primer pomor članov kakšne skupine...“ Doživeli smo doslej med nami neumljivo krutost in grozoto, toda preživeli smo jo (hvala Bogu!) in gremo preko nje v bodoče življenje. Toda na svoji poti v napredek in razvoj naprej, se oziramo tudi nazaj, kajti ne moremo in ne smemo pozabiti tudi na ta genocid v naši zgodovini, ki nam bo ležal na srcu, pa če nam je določeno romati po zdomstvu še sto let. Armenci romajo že 56 let, pa je njihov spomin na žrtvovani narod svež kot prve dni, kajti 50.000 Armencev v Argentini je s krvjo prejelo tudi poslanstvo svojih prednikov, rešencev iz tega pokola: s pieteto hranijo ta spomin in z odločnosjo terjajo pred svetom zadošččenje zanj. Neki govornik je ob zadnjih pietetnih prireditvah izrekel to misel: „Vzbuditi hočemo in moramo v tistih, katerih predniki so zagrešili ta zločin, da bodo šli vase, spoznali krivdo in jo sami iz sebe skušali popraviti...“

Naj bomo Slovenci manj zvesti spominu svojih pobitih kot Armenci? Manj obvezani nositi njihovo poslanstvo v svet in od sveta terjati zadošččenje njihovim žrtvam, priznanje od zločinca zločin in povrnitev časti pobitim?!

In še to: ni za nas brez pomena, da si predočimo, da živimo v XX. stol. iztrebljanja narodov, ki so komur napoti... in kako lahko je z modernimi tehničnimi sredstvi preseliti tak narod — v puščavo ali v brezna... Pa tudi to, kako malo morajo svobodni narodi storiti v njih obrambo in še manj popraviti že storjeno krivico...

Poroka v teharskem taborišču

Zopet se bližamo tisti obletnici, ki je po šestindvajsetih letih prav tako boleča, kot je bila vedno.

Kako lepa sta bila meseca maj in junij vse do leta 1945. V maju so mlade dekliške roke segale po belem cvetju šmarnic, v juniju pa je vrisk koscev odmeval v jutranjo tišino poljan in je vse dišalo po napol suhem senu. Kako prijazen je bil tisti vonj sena!

Pred četrst stoletjem pa se je končala vsa ta lepota za vse tiste, ki jih je bratomorna roka pognala v smrt, in za vse tiste, ki so se razkropili po širnem svetu. Za vse te ni več šmarnic na domačih livadah ne vonja sena. Tedaj so v slovensko deželo vdrle partizanske brigade in so kot v turških časih janičarji — sejale strah in grozo po slovenski zemlji. Celo narava je tedaj otrpnila, saj je petega maja vso Notranjsko pokrila debela plast ledenega snega.

Takrat so poleg domobranskih bataljonov zapuščale svoje domove tudi dolge vrste civilnega prebivalstva, zlasti mnogo mladih deklet. Ta rožna mladost je že mislila in upala na lepo prihodnost, že si je v mislih gradila svoj lastni dom v družbi s fantom, bodočim možem — domobrancem. Zvestoba dani obljubi jih je potegnila na to pot begunstva, na daljno pot v Korotan.

In kakor so bili ogoljufani domobranski bataljoni, tako so bila tudi ta dekleta — bele šmarnice — s prevaro in lažjo prepeljane v predsobo smrti — v Teharje. Vržene so bile v posebne ženske taboriščne barake, ki so bile ločene z bodečo žično ograjo od moških barak.

Ves greh teh deklet je bil, da so bile neveste in zaročenke domobrancev. In to je bil tako velik greh, da so jih brez zaslišanj in razprav pognali na morišča še pred domobranci. Slovenska dekliška kri je bila prva, ki je orosila teharske livade.

Dan poprej pred to moritvijo pa se je v teharskem taborišču zgodilo nekaj, kar bo ostalo zapisano v srcu poštenih Slovencev vse čase do sodnega dne. V žensko barako je stopil partizanski komisar in je povedal dekletom s hinavsko sladkim glasom, da bodo začeli premeščati domobrance v razna druga taborišča. Z njimi pa lahko gredo tista dekleta, ki imajo med njimi zaročenca, fanta ali brata.

Dekleta so takoj dobro razumela to ponudbo. Vedela so, da jih čaka skupna smrt s svojimi ljubljnimi bitji. Kljub temu so se vsa brez izjeme odločila, da gredo z domobranci, pa naj jih vodijo kamorkoli. Ko so to svojo odločitev povedale komisarju, se jo je kar vidno ustrašil, kajti vedel je, kaj se bo s temi dekleti zgodilo.

Ko je tem dekletem v tihih razgovorih minevala zadnja noč v baraki, se je v teh mladih srcih porodila želja — in ta je zagrabila vsa dekleta

v baraki, — da bi sklenile zakonsko zvezo s svojimi izvoljenci, ki pojdejo jutri v smrt. Želja se je spremenila v prošnjo k Vsemogočnemu za to milost. In Bog je uslišal to srčno prošnjo.

Na drugi strani bodeče žice je bil med domobranci njihov vojaški kurat. Dekletom se je posrečilo, da so ga obvestile o svojem sklepu in svoji želji. Ta je obvestil domobrance in to je bil poslednji žarek sreče v njihovem življenju. Pripravili so se na veliki dogodek. Kolikor mogoče neopazno so prihajali k bodeči žici, pri kateri je stal njihov kurat. Od druge strani so prav tako previdno prihajala dekleta. Ko se je par približal žici, je kurat dvignil svojo roko v blagoslov in v potrdilo zvestobe do smrti — do skorajšnje smrti. Tako se je vrstil par za parom. Partizanski strazarji so zapazili, da se tam ob srednji žici nekaj dogaja. Prihiti so k žici in ugotovili, da si tu mladi ljudje preko žice, skozi zapahe ječ in mimo črnih brzostrelk v rokah rodnih bratov s kamnitim srcem, delijo zakrament ljubezni. Zbesnili so in se v tej besnosti spravili nad kurata ter mu z divjimi udarci zlomili roke. Pa je še te zlomljene roke dvigal v blagoslov ostalih parov, dokler ga ni partizanski konjenik podrl na tla.

Po tem dogodku je nastala v taborišču tišina. Približal se je večer in že se je zdelo, da bo vsaj ponoči nekaj miru. Toda komaj je nastopila noč, že je v dekliško barako prihitela četa rdečih stražnikov in začela z vso krutostjo dramiti trudne in že napol speče junakinje. Takoj so se morale pripraviti na pot. Dolgi spreved, obdan od številnih rdečih stražnikov, je utnil v temno noč.

Nobena se ni več vrnila. Partizanske brzostrelke so jim pretrgale nit življenja. Tam blizu teharskega taborišča počivajo v skupnem grobu. Nedoržna kri slovenskih deklet in žena je orosila slovensko zemljo še predno jo je poškopila kri domobrancev. Gotovo so tedaj nežni dekliški glasovi klicali svoje matere, ki so jih nosile pod svojim srcem, in klicale so tudi nebeško Mater.

Duše naših junakinj so se takoj po poroki preselile v večnost in se tam združile z dušami svojih junakov, katere so nekaj dni za tem v kočevskih gozdovih pobili partizanski morilci. Svetle duše teh slovenskih junakov in vitezov so tedaj splavale v naročje svojim nevestam, tja, kjer je sreča večna.

Pravijo, da je sedaj na teharskih livadah spomladi mnogo belih šmarinic. Včasih jih ni bilo. Gotovo so pognale iz prestreljenih src dobrih in junaških slovenskih deklet.

—:—

Ob strelnem glasu se je zgrudil Abel. Pustil je svobodo Duhu, da bi on pričal o Kajnovi krivici. S prstjo je brat bratu zatisnil usta, da bi mu glas ne očital zmote, zasul pa ni Duha, ki čuva nad časom in prerokuje zmagoslavno vstajenje rodov, kot klazje novih dni zakopanih zrnj.

Z. J.

KAPITALIZEM, MARKSIZEM, POLITIKA

Tri osnovne misli, ki jih obravnava najnovejša poslanica papeža Pavla VI. — naslovljena na kardinala Roya ob 80 letnici delavske okrožnice „Rerum novarum“ — so posvečene kapitalizmu, marksizmu in politični akciji. Vzbudile so splošno pozornost po vsem svetu.

Pavel VI. vabi vse kristjane k delu za pravilno in pravično prenovitev človeške družbe, v kateri naj ne bi vladal sebični pohlep posameznikov niti ne nasilje totalitarnih režimov. Pod sebičnim pohlepom posameznikov je razumeti pojave kapitalizma — klasičnega in modernega —, ki ima na nekaterih kontinentih še vedno silno moč. Ko pa omenja papež nasilje totalitarnih režimov, pa meri na komunistične države, kjer vsemogočna partija dela s človekom, kar hoče, ne ozirajoč se na človekovo dostojanstvo in pravico, da živi v svobodi.

Spomenica obravnava različne sodobne probleme kot n. pr.: moderno oboževanje tehnike, silne razlike med posameznimi državami, veliko zaostalost mnogih držav in kar celih kontinentov, propadanje ideologij in naraščanje materializma, pojav nemogočih in utopičnih načrtov za rešitev človeške družbe, omejevanje svobode itd. Po podrobnejšem obravnavanju teh problemov predlaga papež kristjanom, da naj se podajo na novo pot večjega sodelovanja in udeležbe pri odgovornosti za prenovitev človeške družbe in pri modernizaciji demokratičnih oblik ter pri uveljavljanju večje pravičnosti pri delitvi dobrin in pri tem, da se vsaki državi nudi možnost, da se razvija po svojem okusu in potrebah. Treba je poiskati nov tip demokratične družbe, pravi poslanica.

Poslanica dalje opozarja na bistveno razliko med politično akcijo in ideologijo. *Odločno odklanja marksizem*, ker temelji na brezbožnem materializmu, ker priporoča nasilje in ker jemlje posameznemu človeku njegove svete pravice v korist kolektiva. Pravtako *odločno odklanja gospodarski liberalizem*, ker zagovarja svobodo posameznikov (lastnikov kapitala) brez vsake omejitve in se bori zgolj za oblast in za svoje materialne koristi in se pri tem ne ozira na potrebe svojega bližnjega in celotne človeške družbe.

Niti birokratski in nasilni marksizem niti sebični kapitalizem

nista sposobna rešiti veliki socialni problem pravičnega sožitja vseh ljudi v svobodni človeški družbi. Dolžnost kristjanov je, da pokažejo nova pota pri reševanju velikih družbenih vprašanj. Zato pa ne smejo bežati pred odgovornostjo in se zapirati vase, ampak sodelovati in soodločati pri vsem javnem delu, *zlasti pri političnem delu.*

Značilno je, da Pavel VI. močno povdarja potrebo po udejstvovanju kristjanov pri političnem delu. Pravi, da mora kristjan delovati na vseh stopnjah političnega dela — na lokalnem, državnem in mednarodnem področju. *Kajti politika je delovanje za bližnjega, je izpolnjevanje zapovedi ljubezni do bližnjega. Važne spremembe na gospodarskem in socialnem področju so v svoji končni odločitvi odvisne od političnih faktorjev.* — Ta izjava nas spominja na izrek dr. J. E. Kreka, ki je dejal: „Največji kos kruha se reže delavcu v parlamentu“. Zato je potrebno, da smo kristjani v parlamentu — sploh v vsem političnem življenju — navzoči in delavni.

Naj ne bi preslušali teh besed tisti, ki — tudi med nami — vztrajno govore zoper politiko, češ, da je politično delo nepotrebno, škodljivo, grdo, a pri tem pridno razpredajo niti za svojo politično akcijo, ki zasleduje zgolj osebne ali ozke skupinske koristi.

Ne pozabimo, da smo politična emigracija in da mora biti politično delo — delo za osvoboditev slovenske domovine izpod komunističnega jarma in priprave za njeno boljšo in pravičnejšo ureditev — naš vsakdanji kruh, vsakdanja skrb in vsakdanje delo.

Izpopolnitev Narodnega odbora za Slovenijo

Slovenski protikomunistični borci smo del slovenske politične emigracije, ki ima svoje določene politične cilje. Zato imamo velik interes na tem, da imamo urejene in močne politične institucije. Taka politična institucija je Narodni odbor za Slovenijo, kateremu je zadnjih dvajset let načeloval dr. Miha Krek. Z njegovo smrtjo je Narodni odbor izgubil svojega predsednika. Že nekoliko časa prej je izgubil svojega podpredsednika dr. Celestina Jelenca. Nastala je torej potreba, da se ta in še nekatera druga izpraznjena mesta zasedajo, da bo moglo tako to naše najvišje politično predstavništvo nadaljevati svojo važno nalogo.

Pred kratkim se je izvršila ta potrebna izpopolnitev NO. Po določenih dogovora, ki so ga med seboj sklenile slovenske demokratične politične stranke, se je NO izpopolnil in konstituiral takole: predsednik je g. Miloš

Stare, tajnik dr. Luđovik Puš, nova člana NO pa sta g. Jože Melaher in dr. Peter Urbanc. Poleg imenovanih sestavljajo sedaj Narodni odbor še naslednji: tajnik dr. Ljubo Sirc, in člani ing. Ladislav Bevc, dr. Tine Debeljak, g. Marko Kranjc, dr. Franjo Mačus, g. Rudolf Smersu, g. Feliks Urankar in g. Franc Zupan. Nekaj mest še ni zasedenih in sicer mesto podpredsednika in še enega člana. Tudi se — kakor smo slišali — pripravlja reorganizacija NO v tem smislu, da se pritegnejo k ožjemu sodelovanju zdomske demokratične organizacije, tudi take, ki sicer nimajo izrazito političnih namenov.

Nov predsednik NO g. Miloš Stare se je v tem novem svojstvu predstavil slovenski javnosti dne 29. maja s programatičnim govorom, ki gotovo zasluži tudi naše zanimanje. V tem govoru je orisal ustanovitev NO in njegov program, omenil ustanovitev narodne države Slovenije dne 3. maja 1945 in vetrinjsko tragedijo. Dal je zaslužno priznanje prvemu predsedniku NO dr. Joži Basaju, ki je prevzel predsedništvo NO v najtežjih in najbolj nevarnih okoliščinah in je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da prepreči vetrinjsko tragedijo, kar pa mu ni bilo dano in je ob tej tragediji izgubil oba sina. Prav tako se je g. Stare s toplimi besedami spomnil drugega predsednika NO dr. Mihe Kreka, ki ni zamudil nobene priložnosti in je nastopal povesod, kjer je le mogel v obrambo slovenskih interesov in v prizadevanju, da se slovenski narod reši komunistične diktature.

V nadaljevanju je g. Stare pozval vse Slovence brez izjeme, da naj prenehajo z vsemi nesoglasji in se vsi strnejo okoli NO v skupno in enotno fronto v boju za osvoboditev slovenskega naroda. Pri tem je pokazal na vzgled naših prednikov in dejal: „Te dni se bomo spominjali žrtev okupacije in revolucije. Spominjali se bomo vaških stražarjev, domobrancev in četnikov. Naj vam mladim o teh borcih govorijo še tako kritično, enega jim nihče ne more vzeti; bili so neuklonljivi borci in so bili pripravljene na največje žrtve“.

Nato je g. Stare podal smernice za delo politične emigracije in jih je izrazil takole: „Neizprosni boj za svobodo slovenskega naroda in odstranitev komunistične diktature, da bo slovenski narod mogel sam odločiti o svoj usodi.“

„Prizadevajmo si, da bomo spoznali pravo stanje v naši domovini in celotno sedanjo strukturo, ki vodi naš narod po krivdi komunistične diktature v pogubo.“

„Iščimo rešitve za bodočnost našega naroda na vseh področjih njegovega življenja. Ta klic velja prav posebej vsem mladim slovenskim izobražencem po svetu.“

Proti komunističnemu naziranju o umiranju narodov je g. Stare poudaril, da mi pojmuje narod kot nekaj živega, ki noče umreti in ki tudi ne more odložiti osnovne pravice in zahteve o odločanju o lastni usodi in se tudi ne more odpovedati pravici glede izvrševanja suverenosti.

Nato je novi predsednik NO ponovil vsebino spomenice „O ciljih naše

narodne politike“, ki jo je za Veliko noč 1960 objavil dr. Miha Krek (katero je Vestnik svoječasno v celoti objavil) ter je v tej zvezi svoja izvajanja sklenil z naslednjimi besedami: „Šele potem torej, ko si bodo svobodni narodi in republike zgradili svoje države, naj odločajo, če in koliko svojih suverenih pravic odstopijo skupnosti v zavarovanje meja in hitrejšega in lažjega razvoja vsakega naroda. Prepričan sem in verujem v življenjsko silo in zgodovinske izkušnje slovenskega naroda, da bo odločaj tedaj tako, kakor bo za njegovo svobodo in bodočnost prav.“

Starešinstvo Društva slovenskih protikomunističnih borcev je v zvezi z izpopolnitvijo Narodnega odbora poslalo novemu predsedniku g. Milošu Staretu naslednje pismo:

K Vaši izvolitvi za novega predsednika Narodnega Odbora za Slovenijo, Vam starešinstvo v imenu vseh protikomunističnih borcev čestita, želeč Vam obilo uspeha pri vodstvu naše najvišje politične organizacije v zdomstvu.

Daj Bog, da bi NO ustvarjal enotnost naše protikomunistične emigracije, ki naj s skupnimi napori vrne naši domovini tiste večne dobrote krščanske omike, ki so: prava cena človeka in svoboda naroda, za katere so umirali naši bratje — protikomunistični borci, pred, med in po rojstvu Narodnega odbora, tistega, ki mu danes Vi predsedujete.

Slovenija, naš najvišji narodni ideal, naj z delovanjem Narodnega Odbora pod Vašim predsedstvom doseže tisto obliko mednarodne državne tvorbe, ki bo jamčila njen lastni obstoj, bila pa vredna kulturne višine našega naroda in njega slavne narodne preteklosti.

Naša prošnja, s katero se ob tej priliki obračamo na Vas, pa je, da bi v najvišjem političnem predstavništvu v zdomstvu — v NO — bil čimprej vključen tudi predstavnik vseh preživelih protikomunističnih borcev.

Z željami k Vašemu uspehu, Vas v imenu starešinstva lepo pozdravljamo.

V. Urbančič, starešina

R. Bras, tajnik

Na to pismo je prejelo starešinstvo DSPB v Argentini tale odgovor:

Spoštovani, iskreno se zahvaljujem za čestitke, ki ste mi jih izrekli ob izvolitvi za predsednika Narodnega odbora za Slovenijo. — Prizadeval si bom, da bom po vseh svojih močeh delal po smernicah dr. Mihe Kreka, ki je naročal: „Naša naloga je, da pomagamo narodu doma, da doseže svobodo in si v svobodi po demokratičnih načelih izvolji svoje predstavništvo.“ — Prosim Vas za oporo in sodelovanje pri tem odgovornem delu, ki je dolžnost vse slovenske politične emigracije. — Priateljsko pozdravljam vse Vaše člane ter vse protikomunistične borce in želim Vaši organizaciji mnogo uspehov pri njenem delu. — Stare Miloš I. r.

NAŠI JUBILANTI

LOJZE DOLINAR PETDESETLETNIK

Prvič sva se srečala ob vpoklicu prvih ljubljanskih domobrskih prostovoljcev na Domobranskem štabu. Bil je v škornjih. „V škornjih“ ostaja ves čas, kar ga poznam: odločen protikomunist in zaveden Slovenec!

Med vojno sem bil večkrat deležen dobrot njegovih pekovskih in slaščičarskih mojstrov, tako iz rok njegove gostoljubne družine „pred škofijo“, ali pa v podružnici na Poljanski cesti.

Usoda Slovenskega Domobranstva tudi njemu ni prizanesla. V domobrskih uniformah sva se zadnjikrat videla na Vetrinjskem polju, pozneje pa delila dobrote taborišč po Italiji in nato še začetne težave v Argentini.

Poročen je z go. Barbko roj. Lovrenčič in je oče Andrejke, Francija in Marjetke.

S prijateljem si delita podjenje „Keks“. Postavil si je lasten dom. Ko se mu je pred leti ob Božiču zasmejala sreča, je šel na pot, nazaj v Evropo, kjer se je srečal s sestrama Zinko in Ivo ter bratom, duhovnikom Francetom. Praga domovine pa ni prestopil samo zato, da ne bi v ničemur omadeževal svojstva zavednega protikomunističnega emigranta.

Lojze je soustanovitelj in prvi poveljujoči „general“ „Prve Bojne“. To je najstarejša in prava emigrantska formacija, ki še deluje — a vsekozi brez kakršnihkoli pravnih protokolov — brezhibno!

Zdaj je član tudi našega starešinstva v Argentini.

Lojzeta sem prvič srečal v škornjih in prepričan sem, da bo tudi v njih ostal do poslednjega diha — stoje: odločen protikomunist ter zaveden in ponosen Slovenec.

Na zadnjem „pohodu“ „Prve Bojne“ nam je dejal, da gleda v so-emigrantu ne samo prijatelja, ampak lastnega brata, ki je leta 1945 zapustil domovino iz istih vzrokov, kot on sam. Vsi, ki smo bili navzoči, vemo, da je iskreno mislil — brali smo mu na očeh, iz katerih je govorila njegova trpeča — trdna vest!

Loize! Bog naj Te ohrani svoji družini in nam že mnogo let! To Ti želi v imenu protikomunističnih borcev in „Prve Bojne“ — Rudi.

— — —

Ko smo uredili razmerje do Boga v poslušanju božje besede in molitvi, moramo urediti razmerje med seboj po ljubezni. „Novo zapoved vam dam, da se ljubite med seboj“, pravi Jezus. Ljubezen je bistvo krščanstva; kdor te nima, ne more govoriti o krščanskem življenju. „Kako more kdo govoriti, da ljubi Boga, ki ga ne vidi, če ne ljubi brata, ki ga vidi.“ Uredimo danes svoje misli, besede, pisanje in ravnanje v družinah, med sosedi, v skupinah, potem bo romanje imelo praktičen sad.

Iz govora mons. Antona Oreharja na romanju v Luianu.

JUNIJSKE SPOMINSKE PROSLAVE

Buenos Aires

V Buenos Airesu so tudi letos pripravili izredno mogočno spominsko proslavo, ki so se je udeležili tisoči naših rojakov in rojakinj. Zelo velika je bila zlasti udeležba slovenske mladine, to je tiste mladine, ki ni sama na svoji lastni koži občutila gorja vojske, revolucije, taboriščnega življenja in pod., pa danes vendar razume vsa ta dogajanja in občuti našo bol in hrepenenje.

Pred spomenikom generala San Martina

Letošnja spominska proslava v Buenos Airesu je imela dva dela. V nedeljo 30. maja so se Slovenci in Slovenke zbrali pred spomenikom argentinskega osvoboditelja generala San Martina, da položijo venec na njegovo vznožje in tako javno manifestirajo svojo željo po osvoboditvi slovenske domovine, ki ječi danes v komunističnem suženjstvu.

Pod vodstvom šefa slovenskih skavtov Marjana Trtnika so se ob spomeniku razvrstili skavti in narodne noše. Venec slovenske skupnosti sta nosila v imenu slovenske mladine Andrej Mele, predsednik Slovenskega katoliškega akademskega društva, in Miha Stariha, predsednik Slovenske fantovske zveze. Za njima so se razvrstili v imenu Zedinjene Slovenije, ki je organizirala spominske proslave: predsednik Zedinjene Slovenije Božo Stariha, podpredsednik France Pernišek in tajnik Vilko Cuderman, nato član (Narodnega odbora za Slovenijo Rudolf Smersu, zastopnika protikomunističnih borcev Ivan Korošec (za Tabor) in Slavko Urbančič (za Vestnik) ter Stanko Oberžan in Janez Brula.

Po položitvi venca je množica Slovencev, ki se je zbrala okoli spomenika z molkom počastila spomin naših junakov, mladi Miha Skubic pa je njim v čast zatrobil k večnemu molku.

Ta del spominske proslave je bil namenjen zlasti argentinskemu svetu. Buenosaireski dnevniki in radijske postaje so obširno poročali o tej počastitvi slovenskih žrtev komunistične revolucije in okupacije.

V Slovenski hiši

Drugi del spominske proslave pa se je vršil v nedelju, 6. junija v slovenskem središču — v Slovenski hiši.

Malo pred četrto uro so se začele zbirati množice rojakov, ki so prihitele iz vseh strani velikega Buenos Airesa, da počastijo spomin junakov in mučencev. Proslava se je začela ob 16 s položitvijo venca pred spomenik junakov, ki stoji v Slovenski hiši. V imenu slovenske skupnosti so položili venec predstavniki naše osrednje organizacije Zedinjene Slovenije: predsednik Božo Stariha, podpredsednik France Pernišek in tajnik Vilko Cuder-

man. Skupno z njimi so se spominu padlih poklonili predsednik Narodnega odbora za Slovenijo Miloš Stare, delegat slovenskih dušnih pastirjev msgr. Anton Orehar, predstavnik protikomunističnih borcev Ivan Korošec in Slavko Urbančič ter številni predstavniki vseh slovenskih organizacij, domov in ustanov.

Ko so utihnili zvoki trobente mladega trobentača Mihe Skubica, je msgr. Orehar opravil pred spomenikom molitve za pobite žrtve. Nato pa je moški zbor iz San Martina pod vodstvom Slavka Rupnika občuteno in mogočno zapel znano vojaško pesem „Oj, Doberdob, slovenskih fantov grob“, kateri je dodal novo kitico „Oj, Kočevski Rog, slovenskih fantov grob“, nato pa še „Mi v grobu smo“.

Sledil je spominski govor Emila Cofa, bivšega poveljnika domobranskega udarnega bataljona. Njegova kreпка izvajanja so napravila na vse prisotne velik vtis. Njegov govor prinašamo na posebnem mestu v tej številki Vestnika.

Sveta maša

Nato se je proslava nadaljevala v dvorani. Najpreje je bila sv. maša, kjer je skupaj z msgr. Oreharjem somešavalo deset slovenskih duhovnikov.

Med molitvijo msgr. Antona Oreharja pred spomenikom junakov v Slovenski hiši v Buenos Airesu

Po evangeliju je imel msgr. Orehar globok govor, v katerem je nanizal naslednje misli:

Strahotno prazne bi bile naše vsakoletne spominske prireditve, ako bi jih delali zgolj iz navade in se ne bi pri tem globoko zamislili v smisel tistih žrtev pred 30 leti in našega odhoda iz domovine pred 26 leti.

Zakaj so se borili naši fantje in zakaj smo mi zapustili domovino? Rešiti smo hoteli Boga v človeku in človeka z Bogom, rešiti človeku življenje, svobodo in vero. Nismo dosegli v polnosti tega. Eni so izgubili življenje, drugi svobodo, mi pa domovino. Ni lahko razumeti tega in samo v luči vere moremo razumeti razočaranje, ker smo tedaj poslušali Boga v Cerkvi. Sv. Pavel pravi: „Ker smo opravičeni iz vere, imamo mir z Bogom po našem Gospodu Jezusu Kristusu in se ponašamo z upanjem na božjo slavo. Pa ne samo to, ampak se ponašamo tudi z nadlogami.“ (Rimlj. 5, 1, 3).

V 26 letih smo doživeli dobro in hudo, se opomogli, uživamo zunaj svobodo, marsikaj nas je po človeško prizadelo, presenetilo in zbolelo. Toda nimamo samo mi, tudi drugi imajo svoje probleme. Kakor narodi ob križiščih svoje zgodovine postavijo osnovne zakone, ustave, tako moramo tudi mi ob tem križišču znova obnoviti misel odločitve za Boga in človeka. Kot takrat nismo spraševali, kako kdo misli in kateri skupini pripada, ampak smo poslušali nauk pameti in željo srca ter se združili v enoto za Boga in domovino, tako storimo tudi danes, da izpolnimo svoje zgodovinsko poslanstvo. Kljub vsem človeškim presenečenjem vprašajmo: „Kdo bo tvegaj, da slovenskemu človeku v izseljenstvu zlomi zvestobo do Cerkve!“

Iskreno izpovejmo voljo do vseh potrebnih žrtev z liturgično molitvijo današnjega praznika: „Posveti, prosimo, Gospod, Naš Bog, žrtev te daritve ter po njej tudi nas same pripravi sebi v večer dar.“

Žalna akademija

Po končani sv. maši se je spominska proslava nadaljevala v dvorani z žalno akademijo. Nastopil je mladinski pevski zbor, ki ga vodi gospa Marija Geržiničeva, in je izredno dovršeno podal Gallusovo In nomine Domini, prekmursko narodno Teče mi vodica, koroško narodno Pojdem v Rute, Ipavčevo Danici ter primorsko narodno Soči.

Sledil je govor pisatelja in našega zveznega predsednika Karla Maurserja, ki je bil posnet na trak posebej za to priložnost. Njegove svečane besede so napravile silen vtis pri vseh navzočih. Njegov govor prinašamo v celoti na drugem mestu Vestnika.

Zadnja, izredno lepa in morda doslej ena najboljših audiovizualnih prikazov v Buenos Airesu, je bil prikaz križevega pota, ki ga je prehodil slovenski narod v drugi svetovni vojni in komunistični revoluciji. Mrtvi domobranec je podajal iz groba pogled na dogodke, ki so bili. Pokazana je bila vsa laž OF, partizanske grozote, nastop vaških straž, Turjak, prisega

turjaških branilcev, nastanek domobranstva... Krasni diapozitivi Slovenije so skupaj z zgodovinskimi slikami iz vojne in revolucije sestavljali harmonično sliko tiste dobe. Pri tej odlični točki so sodelovali: Lojze Rezelj, Stanko Jerebič, Ciril Markež, Lučka Potočnik in Minka Debevec, Franci Willempart, Marjan Loboda, arh. Jure Vombergar, Lojze Avguštin, Jože in France Tomaževič, Tine Debeljak ml. in dr.

S to audiovizualno predstavo je bila končana letošnja izredno lepa spominska proslava. — Starešinstvo in članstvo DSPB je pri vseh teh proslavah polnoštevilno sodelovalo.

BESEDA MLADINE

V imenu slovenske mladine v San Martinu se danas klanjam spomenu junakov, ki so pred 26 leti darovali na oltar domovine svoje najdražje — svoje življenje.

Kar težko nam je razumeti njihovo žrtev. Bili so naših let, polni zdravja in moči, svoje življenje so ljubili, kot ga ljubimo mi, pa so morali umreti. Žrtvovali so svoje življenje za velike ideale. Borili so se za Boga in domovino.

Od tedaj je poteklo 26 let. V tem času je zrasla nova slovenska generacija, smo zrasli mi, ki smo zdomska mladina, pa se zavedamo, da smo slovenske krvi. Nismo sami doživeli grozot vojne in revolucije, vendar čutimo in razumemo silno žrtev svojih mrtvih bratov. Prav zato hočemo biti glas teh mrtvih bratov, glas, ki naj gre do vseh Slovencev, do vse slovenske mladine tu v zdomstvu in tudi čez mejo domov.

Mi slovenska mladina, se hočemo boriti za iste cilje, za katere je bilo prelito toliko krvi, vse dotlej, dokler ne bo našim padlim junakom povrnjena njihova čast, vsem ostalim Slovincem pa svoboda. Ne bomo pozabili teh velikih slovenskih junakov. Prepričani smo, da bo prišel dan, ko bo naša demovina zopet svobodna. Do tedaj pa spite mirno, mučeniki, v slovenski zemlji!

Besede **Jožeta Ziherla**, predsednika SFZ v San Martinu na spominski proslavi, ki jo je v San Martinu pripravila slovenska mladina.

Cleveland

V Clevelandu je — kakor vsako leto — tudi letos naše Društvo slovenskih protikomunističnih borcev pripravilo spominsko proslavo za vse žrtev komunistične revolucije in vojne. Proslava je zelo lepo uspela in se je je tudi letos udeležilo izredno mnogo ljudi, ki so prihiteli od blizu in daleč k tej žalni prireditvi.

V nedeljo 30. maja dopoldne je bila spominska sv. maša pri Lurški Mariji na Chardon Road. Lepo je bilo videti veliko število narodnih noš in jim gre vsa pohvala, da vsako leto povzdignejo s svojo prisostnostjo to lepo spominsko proslavo.

Sv. mašo je daroval **dr. Pavel Krajnik**, ki je imel po evangeliju vsebinsko globok govor, ki je na vse navzoče napravil močan vtis.

Popoldne ob dveh so bile na istem kraju slovenske pete litanije, katerih se je tudi udeležilo zelo veliko ljudi, starih in mladih. Po litanijah se je vsa množica rojakov podala na pokopališče Vernih duš in obiskala grobove padlih slovenskih vojakov v Vietnamu, ki so se borili proti istemu sovražniku, kot so se doma borili in padali slovevenski protikomunistični borci. Poleg teh vojaških grobov so udeleženci obiskali tudi nekaj drugih grobov znanih slovenskih javnih delavcev. Ob tej priložnosti sta spregovorila zbrani množici g. **dr. Pavel Krajnik** in zvezni predsednik pisatelj **Karel Mauser**. Njuna izvajanja so ljudje poslušali v sveti tišini in bodo gotovo še dolgo odmevala v srcih vseh, ki so ju poslušali.

Pri vsakem vojaškem grobu je dr. Krajnik pomolil za dušni mir padlega vojača. Obiskali so tudi grob rajnega slovenskega voditelja **dr. Mihe Kreka**, kjer so zapeli „Gozdič je že zelen“ in nato skupno molili za dušo pokojnega in za vse slovenske žrtve. Navzoča je bila tudi gospa Malka dr. Krekova. Nato so obiskali še več slovenskih grobov in končno pomolili za vse Slovence, pokopane na tem pokopališču.

Bila je to resnično lepa žalna proslava.

V SPOMIN

+ JOŽE GROZNIK

Dne 25. aprila 1971 se je preselil v večnost Jože Groznik, zvesti član DSPB v Argentini. Rojen je bil v Dolenji vasi blizu št. Vida pri Stični dne 13. junija 1922. V svojih fantovskih letih je bil član raznih katoliških mladinskih organizacij, v katerih se je navzel načelne trdnosti, ki ga je krasila vse življenje. Ni se dal preslepiti komunističnim agitatorjem, ampak je že takoj spočetka krepko nastopal proti delovanju komunistov v domači ožji in širši okolici. — Nato je odšel k domobranski policiji v Ljubljano. — Po končani vojni je — podobno kakor tisoči drugih slovenskih protikomunistov — zapustil svojo domovino in živel po begunskih taboriščih v Italiji. Leta 1948 se je preselil v Argentino, kjer se je izučil za zidar-skega mojstra in je ustanovil lastno gradbeno podjetje.

Kakor že doma, tako je tudi v Argentini pokazal pokojni Jože velik

smisel za javno delo. Bil je delaven član slovenskih emigrantskih organizacij. Najbolj pri srcu pa mu je bil „Naš dom“ v San Justu. Bil je ves čas član domovega gradbenega odbora in je velika njegova zasluga, da stoji v San Justu danes tako lep in prostoren dom. Bil je tudi stalni obiskovalec vseh slovenskih prireditev, zlasti rad je prihajal v družbo svojih prijateljev — protikomunističnih borcev.

Bil je skrben mož in dober oče svoji številni družini, kateri izrekamo globoko sožalje. Dobri Bog naj mu podeli večni mir in pokoj!

B. M.

PISMA UREDNIŠTVU

PRIPOMBE K „NAČRTU IZ L. 1963“ — III. DEL IN KONEC

V II. delu sem povdaril, da je v poglavju „Oblast Zveze“ pojem suverenosti že izmaličen, kajti centralna ministrstva prevzamejo vso oblast z izvršilno močjo, tako, da zvezne države postanejo avtomatične federativne enote.

Še en odlomek v tem poglavju zahteva razjasnitve. V 5. točki določa „Načrt“, da imajo politične stranke pravico postavljati kandidate na celem ozemlju Zveze. Res, da to še ni dolžnost, je pa pretirano. Kaj brigajo nas Slovence n. pr. srbski kandidati in njihove težnje in zakaj bi morali naši poslanci loviti glasove po Hrvaškem ali Macedoniji?! Politične stranke naj bi delovale vsaka med svojim lastnim narodom, v svoji državi, ker bi bilo tako najboljše ozir. najbolj pošteno.

Pristojnost posameznih držav: Če naj bi se Zveza imenovala „Jugoslavija“, ki bi kot taka in kot suverena bila priznana tudi v mednarodnem svetu, potem je 7. točka, ki povdara, da je „vsak prebivalec državljan tiste države v kateri ima domovinsko pravico“, popolnoma nepotrebna in brez veljave, kajti pred svetom to državljanstvo ne bi bilo priznano in bi ostali „jugoslovani“, kot smo že sedaj. Ta točka bi dobila svoj pomen šele takrat, če bi se izpremenilo ime Zveze in če bi vsaka zvezna država bila tudi mednarodno priznana in suverena.

Kočljiv je tudi odlomek pod črko g) y 6. točki. Če naj „vsaka država samostojno določi svojo ustavo in zakone“, ki pa morajo biti končno „v soglasju z Zvezno ustavo in Zveznimi zakoni“, kje je potem ta samostojnost, če pa iz tega določila izzveni podrejenost?! Prav obratno bi se morala glasiti ta točka, da bi res pravilno tolmačila „sožitje“ med narodi.

Končno pa moramo povdariti, da so v tem poglavju obrazložene tudi točke, ki dajejo vsaki posamezni državi tako veliko autonomijo in samostojnost, da bi bil to, če bi se kdaj uresničilo, že izredno velik korak napre

do kasnejše res prave konfederacije. V resnici bi bilo že kar „prijetno“ živeti v tej novi „Jugoslaviji“, čeprav še ne bi bila idealna rešitev. Isti zaključek velja tudi za „Izjavo“ druge skupne, ki je bila objavljena pod naslovom „Za zavarovanje slov. suverenosti“.

V tako izredno natančno izvedenem programu, kot ga ima „Načrt“, pa tiči precejšnja nevarnost. Ne da se ga namreč izpremeniti, postane nekako negibljiv. Podpisniki se verjetno ne bodo dali zlepa prepričati, da so se kje kaj zmotili. Mogoče bo splošna člankarska debata — ustna ponavadi privede samo do brezplodnega prepiranja — kaj doprinesla k razčiščenju pojmov. „Načrt“ predstavlja za nekatere tudi neko „praktično“ rešitev za Slovenijo. Vsi pa pozabljamo, da bo le narod v domovini, ki živi svoje posebno politično življenje, lahko „praktično“ izvedel razne izpremembe, pa naj že te pridejo od narodnostno prebujenega slov. komunizma ali pa od nasprotnikov režima. V tujini lahko snujemo samo splošne programe — v tem ima prednost izjava druge skupine pod že znanim naslovom, čeprav ima približno enake pomanjkljivosti — in kar je glavno, da **stalno opozarjamo svet**, ker domovina tega pač ne more, da slovenski narod **obstoja** in da hoče enkrat zaživeti svoje lastno suvereno življenje. (Maksimalni program!) To delo pa je **sveta dolžnost** vseh naših organizacij — od političnih do kulturnih —, ki imajo na ta način velikansko odgovornost pred narodom v domovini.

Buda Stanislav

TRUHLARJEV „KATOLICIZEM V POGLOBITVENEM PROCESU“

Dragi urednik! Kdor bere „Družino“ in ima redne stike z domovino, dobro ve, da so slovenski katoličani v domovini s prav malimi izjemami odločno odklonili knjigo „Katolicizem v poglobitvenem procesu“, ki jo je napisal prof. Truhlar. Tako je npr. prof. Vilko Fajdiga napisal v „Družini“, da je prav „Družina“ že davno pred Truhlarjem beležila in priporočala vse, kar je bilo na koncilu dobrega. Dalje piše laik inž. Pogačar Janez: „Nas kristjanov knjiga dr. Truhlarja ni presenetila, ker kristjani vsega sveta marsikaj izumljajo in mislijo, da je to prava resnica, ko hlastajo za modnimi novostmi. Nikjer pa ni rečeno, da so vse te novosti tudi nam Slovencem primerne. Zdi se mi, da je prof. Truhlar preveč oddaljen od naše teorije in prakse, da bi mogel dobro poznati slovenski marksizem. Po mojem nekoliko pesniško gleda na naše domače razmere in pripisuje našemu marksizmu vlogo, ki jo kristjani doma težko vidimo“.

Tako torej mislijo doma. Knjiga ni drugega kot napad na slovensko Cerkev, ki deluje v najtežjih okoliščinah. (Ni se mogoče otresti vtisa, da je knjiga ljubimkanje z domačim komunističnim režimom, s tistim režimom, ki je moril naše brate in nas pognal po svetu. Značilno je, da je knjigo pohvalil eden največjih preganjalcev slovenske Cerkve Zdenko Rotar, profesor na visoki šoli za vzgojo komunističnih voditeljev.

Zato je nad vse žalostno, da se dobe v zdomstvu med slovensko politično emigracijo posamezniki ali list, ki ponavljajo zgrešene misli iz Truhlarjeve knjige.

Zvonko

SLOVENSKI „NACIONALISTI“ — DA ALI NE

Beseda „nacionalist“ ima pri Slovencih slab prizvok in to še iz časov Orjune, oborožene in nasilne organizacije jugoslovanskih nacionalistov, ki so hoteli z nasiljem in ustrahovanjem ljudem vcepiti ljubezen do „nacije“ t. j. jugoslovanskega naroda, ki seveda ne obstoja; obstojajo namreč samo slovenski, hrvatski, srbski in macedonski narod. Ti „nacionalisti“ so delali ustrahovalne pohode po raznih krajih. Med drugim so šli izzivat delavce v Trbovlje in so ob tej priložnosti mučili in umorili rudarja Fakina. Slovensko ljudstvo jih je zaradi tuje miselnosti, ki so jo nasilno širili, in zaradi nečloveških metod zasovražilo. Z njimi vred pa je zasovražilo tudi besedo „nacionalist“, ker jih je spominjala na moralno in fizično nasilje, ki so ga ti „nacionalisti“ uganjali. Zato bi bilo prav, da to besedo opustimo in uporabljamo lepo slovensko besedo narodnjak, kakor to priporoča Slovenski pravopis, ki ima pri besedi „nacija“ zvezdico, kar pomeni, da je ta beseda samo pogojno dovoljena za knjižni jezik.

Kakor smo pred časom zapisali, da prepustimo komunistom „heroje“ (mi poznamo samo junake), tako prosimo tudi danes, da opustimo tujko „nacionalist“ in uporabljamo besedo narodnjak ali zaveden Slovenec.

Janežič

OBČNI ZBOR ZAVETIŠČA DR. GREGORIJA ROŽMANA

Dne 27. junija t. l. je bil v Slovenski hiši v Buenos Airesu redni občni zbor Zavetišča dr. Gregorija Rožmana. Prišel se je s sv. mašo, ki jo je daroval č. g. **Jože Guštin** za pokojne člane zavetišča.

Občni zbor je vodil poslevoedeči predsednik **Matevž Potočnik**. Odborniki so podali svoja poročila, v imenu nadzornega odbora je **dr. Joža Dobovšek** predlagal razrešnico. Sledile so volitve tretjine odbornikov izvršnega odbora in so bili izvoljeni: predsednik **Matevž Potočnik**, podpredsednik **Ivan Ahlin**, odbornika **Ivan Rakovec** in **Stane Mustar**, namestniki: **Ivan Kožar**, č. g. **Jože Guštin**, **Pavle Novak**, **Janez Janežič** in **Božo Šušteršič**. (Na izpraznjena mesta pa so bili izvoljeni: namestnik tajnika **prof. Vinko Logar**, namestnik blagajnika **Leopold Lah** in odbornik **Jože Grabnar**.)

Novi predsednik se je zahvalil za zaupanje in prosil vse navzoče in vso slovensko javnost za pomoč in sodelovanje pri tej potrebni ustanovi.

ODPRTI GROBOVI

Ob dvajsetletnici vetrinjske žaloigre je Franc Ižanec izdal prvi zvezek **Odprtih grobov**, kjer toliko prič izpoveduje, kaj je komunizem delal na slovenski zemlji, ko je med revolucijo, zlasti pa po revoluciji bilo prelite toliko nedolžne krvi. Žal, da s tem zvezkom ni mogoče več postreči, ker so ga tako hitro pokupili. Če bi se oglasilo dovolj naročnikov, bi ga morda ponatisnili.

Ob petindvajsetletnici nečloveškega mučenja in morjenja naših zavednih mladih slovenskih in katoliških mož in fantov nam je Franc Ižanec podaril kar II. in III. zvezek **Odprtih grobov**.

Drugemu zvezku je dal podnaslov: Bela krajina joka. Enaindvajset dokumentov nam priča, koliko solza in nedolžne krvi je preteklo v štirih letih po Beli krajini. Knjiga je debela kar nad 180 strani.

Tretji zvezek pa ima podnaslov: Dolga leta nedolžna kri napaja slovensko zemljo. Ta zvezek je pa debel za 264 strani. Vsaj sedem in štiri-deset dokumentov obsega. Priča za pričo nam govori o komunističnem moralnem početju skozi dolga leta po vsej slovenski zemlji; tako po tako imenovani Ljubljanski pokrajini, kakor po Gorenjskem in Štajerskem.

Četrti zvezek bo pa izšel te dni. Ta zvezek je najobširnejši — okoli 320 strani. Dokumentov je cela vrsta. Vsi so posvečeni vetrinjski tragediji: odhod iz domovine na Koroško in v Italijo; Vetrinjsko polje; vračanje domobrancev preko Področnice in Pliberka; nečloveško mučenje in divji pokol na tisoče nedolžnih žrtev. Ti dokumeti so posebno pomembni, ker je veliko prič izpovedalo svoje doživetje takoj prve tedne in mesece po teh žalostnih dogodkih. Marsikaj je bilo takoj objavljeno v taboriščnih listih, več stvari pa je sedaj prvič priobčenih iz arhiva pokojnega Franca Kremžarja. Doslej nobena knjiga ni tako podrobno govorila o vetrinjski žaloigri.

V vseh štirih zvezkih je tudi mnogo dokumentarnih fotografij. Posebno vrednost imajo zlasti natančni črteži posameznih morišč: množičnih in manjših.

Hvala Francu Ižancu za to veliko delo, posebna hvala pa pričam, ki so skušale iskreno povedati vso resnico.

Kdor ima količkaj ljubezni še do toliko nedolžnih žrtev — saj so med njimi nekateri pravi mučenci in mučenke — bo rad segel po teh dragocenih zvezkih.

Knjigo dobiš v Dušnopastirski pisarni, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires. Kdor pa jih hoče dobiti po pošti, naj se obrne na naslov: Rev. Filip Žakelj, Rivadavia 234, Adrogué, Pcia. B. A., Argentina.

Vse člane DSPB in vse naročnike Vestnika v Argentini prosimo, da poravnajo članarino in naročnino pri odbornikih društva. Naročnina za nečlane znaša 1000 pesov letno. Za člane pa znaša članarina 1200 pesov letno, in je v tej vsoti vračunana tudi naročnina za Vestnik.

DAROVI

V tiskovni sklad Vestnika so darovali:

IZ ZDA		Kolarič Rudi	1.50
	dol.	Sever Franc	0.50
Pograje Ivanka	2.—		
Mauser Karel	5.—	Iz Argentine	
Šega France	2.—		pesov ley
Drobnič Lojze	1.—	Buda Stanislav	30.—
Štrancar Albert	0.50	Benedičič Miha	18.—
Adamič Anton	0.50	Berlot Viktor	3.—
Rus Alojzij	2.—	Smersu Rudolf	5.—

—::—

Vsebina: Prošnja k mučencem prevrata (Branko Bojanšek) — Iskali smo resnico (Karel Mauser) — S ponosom se jih spominjamo (Emil Cof) — Kako so nastale junijske spominske proslave (dr. Tine Debeljak) — Dr. Miha Krek in domobranci — Veter šepče (O.M.) — Med cesarjevim in božjim (Pavle Rant) — Kako se Armenci spominjajo svojega naroda (dr. Tine Debeljak) — Poroka v teharskem taborišču (Franc Plesničar) — Kapitalizem, marksizem, politika (Rudolf Smersu) — Izpolnitev Narodnega odbora za Slovenijo — Naši jubilarci: Lojze Dolinar — petdesetletnik (Rudi) — Junijske spominske proslave — V spomin: Jože Groznik (B. M.) — Pisma uredništvu — Občni zbor Zavetišča dr. Gregorija Rožmana.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 1.036.986 - 16/2/1970
Ramón Falcón 4158, Bs. As.